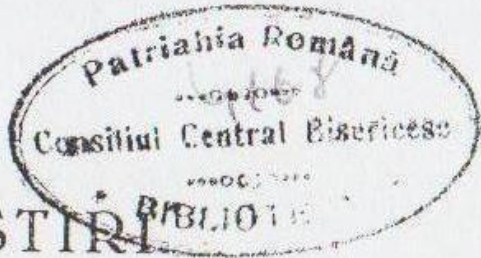
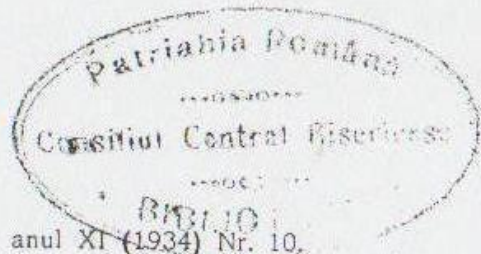

G. T. KIRILEANU

ȘTIRI

DEACUM O SUTĂ DE ANI
DESPRE MORMÂNTUL LUI
CONSTANTIN VODĂ
BRÂNCOVEANU

Extras din revista „APOSTOLUL”, anul XI (1934) Nr. 10.

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI
1934

N. 33. —

Cel ce are cinstea de a vă vorbi, fiind un simplu cetitor și scotocitor de cărți vechi românești, a avut norocul să dea peste o cărticică tipărită acum o sută de ani, în care se vorbește despre mormântul Voevodului martir Constantin Brâncoveanu. Zic noroc, pentru că noi Românii nu ne-am învrednicit încă să avem bibliografia tuturor cărților tipărite la noi dela 1817 încoace, dela care an s'a oprit monumentală operă Bibliografia veche românească, publicată la Academia Română de d-l Ion Bianu și Nerva Hodoș. Așa se face că învățații și specialiștii noștri au trecut cu vederea această cărticică, mică la înfățișare, dar însemnată după cuprins, în care ar fi găsit lămuriri neașteptate asupra mormântului lui Brâncoveanu Voevod în privință căruia domnesc încă atâtea nedumeriri. De aceea mare vâlvă a fost printre învățații noștri când s'a descoperit în 1914 inscripția de pe candela dela Biserica Sfântului Gheorghe-Nou din București, menită a lumina deasupra mormântului lui Vodă Brâncoveanu. Dar prin această descoperire tot nu s'a împrăștiat nedumerirea din mintea tuturor, căci rămăsese unii

cu îndoiala, dacă acea candelă ar fi luminând chiar deasupra mormântului domnesc. Ca să se împrăştie şi această îndoială, s'au deschis zilele acestea mormintele de sub candela cu sus zisa inscripţie şi s'au început cercetări asupra osemintelor găsite. Se aşteaptă acum concluziile la care vor ajunge aceste cercetări.

Fiindcă lumea este nerebdătoare să afle rezultatul acestor investigaţii şi deoarece presa noastră, publică zilnic articole în această privinţă, cred că va avea oarecare interes împărtăşirea mărturiilor de acum o sută de ani, mărturii sigure, dar necunoscute celor de astăzi, asupra mormântului lui Vodă Brâncoveanu.

Cel din urmă descendent direct de parte bărbătească a lui Vodă Brâncoveanu a fost Marele Ban Grigorie Brâncoveanu, una din figurile de frunte ale boerimei Ţării Româneşti dela începutul veacului al XIX-lea. Invăţase la Academia grecească din Bucureşti, ştia perfect limba greacă, latina şi alte limbi europene, traducând logica lui Ainechie din limba latinească în cea veche elinească. A luat apoi parte activă la întemeierea şcolilor româneşti şi la promovarea literaturii noastre didactice. Bărbat înţelept şi cu însemnată avere, mare filantrop şi donator al aşezămintelor spitaliceşti, el era printre membrii cei mai de seamă în Adunarea Obştească a Ţării Româneşti.

Grigorie Brâncoveanu a murit în Bucureşti şi a fost înmormântat cu mare alaiu în ziua de 30 Aprilie 1832 la biserica Sf. Gheorghe-Nou

din București, în mormântul ctitoresc. Episcopul Ilarion al Argeșului, vestitul cărturar și bunul sfătuitor al lui Tudor Vladimirescu, a rostit — precum zice foaia din acea vreme: „Curierul Românesc“ — un cuvânt foarte elocvent și potrivit cu această jalnică întâmplare.

Acest însemnat discurs de înmormântare s'a publicat într'o mică broșură, din care voi reproduce părțile mai interesante, unde este vorba de Doamna Marica și de mormântul soțului său Constantin Vodă Brâncoveanu.

Iată cum începe Episcopul Ilarion cuvântul său:

„Eu sânt Invierea și Viața. Cel ce crede
„întru Mine, de va și muri, viu va fi“.

Ioan, cap. 11, stih. 25.

Tristă vedere se pune înaintea ochilor noastre astăzi, iubiților ascultători! Mort și nesimțitoriu vedem pre trupul cel până mai alaltăeri prea simțitoriu, însă și muritoriu, al răposatului Marelii Ban Grigorie Brâncoveanu. Stăpânul al multor slugi, carii sta cu mâinile la piept veselindu-se de fața domnului lor: să vede cu mâinile legate la piept stând ca o slugă înaintea Domnului și Dumnezeului tuturor, căruia cu toată credința au slujit în cursul vieții sale ceștii vremelnice. Credința sa cătră Dumnezeu va adeveri și întru dânsul cuvântul de mai sus al Fiiului și Cuvântului lui Dumnezeu: „Cel ce crede întru Mine, de va și muri, va fi viu“. Incleștatu-s'au gura cea isvoritoare de dulceața

cuvântului și frumos vorbitoare. Inchisu-s'au ochii cei pătrunzători de adevărul depărtat de multe ori dela buzele oamenilor și ascuns în inimile lor. Inghețate stau picioarele, care în calea vieții cei fără prihană umblă în legea Domnului și în căile poruncilor lui. Jalnică cu adevărat vedere pentru noi aici jos și cu totul și cu totul înprotivitoare privirii celor de sus, în care să desfătează fericitul lui suflet. Ce dar să facem noi? Să ne bucurăm împreună cu sufletul lui cel nemuritoriu pentru cele ce dobândește el acum, sau să plângem pentru paguba ce ne pricinuește despărțirea lui de trup și dela noi? Parimiastul ne învață ce să facem, că zice: „Să cade a plânge împreună cu cei ce plâng și a să bucura împreună cu cei ce să bucură“. Dar ce vedem și auzim înprejurul nostru? Intristare! Jale! Lacrimi!

Să plângem dar și noi că și firea și parimia zice: „Asupra mortului pogoară lacrimi!“ — De aceea dar plângeți prieteni că și Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos cu toate că peste puțin era să-l învieze, precum l-au înviat pre prietenul său Lazăr, dar au plâns ca să arate firea omenească și să legiuiască lacrămile pentru moartea prietenilor. Plângi, norodule, ca în toate pagubele obștești tu pierzi mai mult—iar moartea Brâncoveanului pe dreptate trebuie socotită drept mare pagubă obștească. Plângeți, rudelor, că au apus dela ochii voștri luminătorii voștri. Iar tu nobleță, plângi mai cu amar, că nu vei mai avea în fruntea adună-

rilor tale Brâncovean, nici ai să-mi arăți mulți carii au putut împreună, ca acest de pe urmă, cu nobleța cea de afară și întâmplătoare, pre cea dinlăuntru și sufletească. Familii mari și domnești și boerești are Patria din mila lui Dumnezeu. Dar nici mai slăvită, nici mai veche n'are să ne arate decât pre a Basarabilor, care mai pe urmă s'au numit a Brâncovenilor. Iar dintr'aceste două domnești familii unite, o drasla cea după urmă fiind răposatul pre carele noi jelim, ne dă pricină cu moartea sa să ne aducem aminte de zilele cele de demult și să pomenim ceva de faptele cele slăvite ale fericiților și pururea pomeniților familiarhilor săi.

Pline sunt istoriile și leatopisețile Țării Românești de isprăvile cele mari ale domnilor Basarabi. Viteji în războaie, părinți iubitori de norod în administrație, strașnici în guvern și în paza dreptății, înțelepți în purtările lor. tavi în credință, râvnitori în religie; ne-au lăsat alții alte monumenturi, iar Neagoe Voevod și Mateiu Voevod, Basarabii, cel dintâiu Episcopia Argeșului și cel de al doilea mai multe mănăstiri și Episcopia Buzăului. Iar Constantin Voevod Brâncoveanul și alte sfinte lăcașuri și pre-acesta în care și oasele sale și ale familii sale, odihnindu-să de atâtea ani, astăzi au ieșit din mormânt ca să primească în brațe pre cel de pe urmă moștean al lor și să-l ia împreună cu dânșii lăcuioriu în lăcașul lor. Nici ceasul, nici jalea mă iartă, nici trebuința cere, ca în Epita-fion al răposatului nostru să fac panighiricon

al străluciților strămoși ai săi. Dar putem să-i trecem cu vederea când moaștele lor stau de față și cer dela noi, de nu altceva, măcar o mângâere părții ceii mai slabe a răposatului B. B. rămasă în viață? Ertăți-mă dar, că lăsând celelalte fapte vrednice de laudă ale lor, una măcar să povestesc a ctitoriței sfântului lăcașului acestuia Doamnei Marica, soției fericitului ctitor Constantin Vod. B. spre pilda și mângâerea jalnicilor rudenii ale mortului. Mai sus pomenita Doamnă, după ce cu bărbătească mărimă de suflet și cu răbdare mucenicească au suferit să-și vază pre iubiții săi fii și pre soțul și Domnul său secerăți în Țarigrad de sabia muncitorului celui de atuncea, apoi adăogând bărbăție peste bărbăție, au așteptat acolo, până când după ce s'au îngropat și au putrezit trupurile iubiților săi, apoi aceea desgropându-le au venit cu aceste oase ale lor aici și le-au îngropat în mormântul ctitoricesc, peste care murind și ia mai la urmă s'au adaos. Una din faptele strămoșilor răposatului B. B. (și aceasta fămească) iaste destul să arate din ce viță slăvită pentru nume, mai slăvită pentru fapte, să trage. Iar celelate isprăvi ale lor, roduri de suflete pline de curaj patrioticesc și de pravoslavie le mărturisesc istoricii și le vor mărturisi și alte sfinte lăcașuri zidite, înzestrate și împodobite de dânșii — și mai vârtos această sfântă casă, una din cele multe. De aceea și noi lăsând povestirea acelor scriitorilor de istorii și mărginindu-ne cuvântul în cele ce privesc asupra

prea blagorodniciei persoane a mortului ce ne stă înaintea, putem zice că cunoaştem din urmări, că adevărat fiu al acelora au fost răposatul B. G. B. şi împreună cu aceea au moştenit bunătăţile cele vecinice. Căci, care faptă bună moştenită dela aceia o au lucrat mai puţin decât aceea? Buna credinţă cătră Dumnezeu să dovedeşte din rezignaţiei în care s'au săvârşit, *fie voia stăpânului*, cu puţine ceasuri înaintea morţii, zicând, precum şi Domnul nost(r)u mai nainte au zis: „Părinte! de nu poate trece dela mine acest pahar, fie nu precum voiu. . . . .

Căci el fără obosire slujind în trebuinţele biruitoarelor oştiri şi ale patrii, pentru amândoa au fost cinstit de împărăteasca Sa Mărie prea puternicul nostru protector şi Inperator al tuturor Rosiilor cu ordinul sfnt. Stanislav. Spitalul Filantropiei şi şcoalele, tăcut îl vestesc de apărătoriu şi ocrotitoriu al lor. Cinstita şi liniştită sa petrecere în viaţa căsnicească şi în iconomia casii va sluji drept pildă şi rămâne o icoană pentru cei căsătoriţi. Icoană ale căriia copii înmulţescă-le Domnul Dumnezeu şi împărţescă-se prin toate casele de unde ea lipseşte, spre buna lor iconomie şi statornicie, şi învăţătura urmaşilor ce vor fi întrebuinţaţi de înfrânare. Ca cu adevărat şcoală de înfrânare şi de tot moralul evanghelicesc au fost şi toate rămănea casa şi familia B. G. B., unde intrând cineva i să părea că intră într'o biserică împodobită şi slujită cu preoţi şi alţi slujitori cucer-

nici. Nu s'au azuit acolo cântări lumești nici cuvinte deșarte și prihănite sau prihănitore, nici s'au văzut danțuri și hore mai de multe ori nefolositoare. Milosteniile sale urmate după porunca evanghelicească: „Când faci milostenie, să nu știe stânga ce face dreapta ta“. Fără a trâmbița pe ulițe înaintea oamenilor, într'ascuns să vâra în casele văduvelor și ale scăpătaților și să îngropa în pânțele flămânzilor. Așa bine și regulat întocmindu-și viața răpocsatul atât n'au lipsit a să face folositoriu aproapelui, cât din toate vârstele sale să poate folosi soțietatea în mijlocul căria au trăit. Căci, din vârsta tinerețelor sale cheltuită în câștigarea de mu(1)te feliuri de limbi și de învățături ne-au lăsat Loghica vestitului Ainechie, tâlmăcită de dumnealui din limba latinească în cea elinească, iar mai pre urmă introdusă și în limba și în școalele noastre naționale de Profesorul de filosofie Kyr Efrosin Poteca. Mulțamească-i dar pentru aceasta și pomenească-l în veci și școalele și profesorii și tinerimea cea iubitoare de învățatură, dela care să așteaptă rodurile bune și drepte învățături, luminătoare și îndreptătoare de neamuri. Iar din vârsta bărbătească și a bătrânețelor ne-au lăsat lăudatele și bunele sale purtări ca pre o carte de tipic pe care cetind boeriul va vedea că nobleța moștenită înpodobită cu podoabele cu care și trebuie și poate s'o îmbrace cel ce o poartă, face o figură foarte plăcută și folositoare soțietății— iar într'alt chip goală rămâne. Judecătoriul va în-

văța a păzi cumpăna dreptății. Căsătoritul, va eeti întrâ(n)sa datoriile vieții căsnicești și văzându-le, va petrece viață liniștită și neprihănită. Bogatul va vedea-că nu este galantomie nesocotită a averilor răsipite în deșertăciuni, ci că regulata lor întrebuințare, fără a-i risipi casa, îi va îndestula-o și o va păzi întru întregimea sa. Hristianul urătoriu de învățătura științelor și a limbilor va înceta a le huli ca preniște vătămătoare de religie. Și cu un cuvânt tot românul ca dintr'o grădină cu multe feluri de flori va culege din buna și întru toată cinstita viață a Brâncoveanului erburile folositoare în trebuința ce va avea. Aceste sânt folosurile ce poate trage soțietatea voastră dela răposatul. Dar, de au plăcut întru toate tuturor, să mi se arate întâiu din oamenii din veac, care să fi putut catorthosi aciasta, apoi să mi să zică înpotrivă. Așa au fost în petrecerea sa aici B. Dar în petrecere de aici cum? Intrebați precei ce îi sta înprejur și veți afla ca și în vorbirile aiurea asupra învăpăerilor ucigașei boale nu ș-au pierdut sănătoasa judecată, nici dreptul cuvânt de care să mâna în toată viața sa. Iar moartea așa de liniștită și în pace, încât mie mi se pare că n'au murit ci au adormit zicând împreună cu David: „Iar eu cu pace împreună mă voiu culca și voiu adormi, că tu Doamne, deosebi întru nădejde m'ai așezat“. Așa, bine credinciosule Brâncovene! Așa cu pace împreună te-ai culcat și ai adormit. Că tu ca un adevărat și înțelept hristian bine întoc-

mindu-ți scara de pre pământ la ceriu, scara de cele trei trepte: a Crediinții, a Dragostii și a Nădejdiei. Intâiu ai crezut lui Dumnezeu, apoi din treapta credinții cei întrînsul ai pășit într'a două treaptă a dragostii cătră dânsul însoțite cu cea cătră aproapele, după aceea ai sărit într'a nădejdiei. De aceea cu pace împreună te-ai culcat și ai adormit, căci cu credința împreună te-ai culcat și ai adormit. Dormi dar și te odihnește, că Domnul într'u nădejde te-au așăzat. Căruia și voi, iubiților, veniți intâiu să ne rugăm pentru odihna sufletului acestui răposat și dându-i sărutare cea mai după urmă, apoi să căutăm mângâere la mahnirea ce ne-au coprins. Și unde putem s'o aflăm, fără numai în Dumnezeu. Iar acesta prin scripturi vorbește cu noi. Ați auzit pre Apostol zicând: „Nu voiu să nu știți voi, fraților, pentru cei adormiți, ca să nu vă întristați ca și ceilalți ce n'au nădejde. Pentru că de credem că Iisus au murit ș-au înviat, așa și Dumnezeu pre cei adormiți într'u Iisus aduce-i-va. . . . .

Oprindu-ne aici cu reproducerea părților mai interesante din frumoasa cuvântare a Episcopului Ilarion, să rezumăm știrile cuprinse în vechea cărțuție despre care avui cinstea de a vă vorbi și care ne aduc dovezi neîndoioase despre mormântul lui Vodă Brâncoveanu și a familiei sale.

În Cuvântarea Episcopului Ilarion avem mai intâi știrile păstrate prin tradiție: Marica

Doamna, soția lui Vodă Brâncoveanu, a așteptat la Țarigrad până ce au putrezit trupurile îngropate acolo ale iubiților săi secerăți de sabia ucigașilor păgâni, apoi desgropându-le după datină la 7 ani, ea a adus osemintele aici în București la mănăstirea Sfântul Gheorghe cel Nou și le-a îngropat în mormântul ctitoricesc, în care mai târziu a fost și ea însăși înmormântată. Avem apoi dovada fără putință de îndoială, cuprinsă în cuvintele următoare: Lăcașul acesta (Sf. Gh. nou), în care oasele lui Vodă Brâncoveanu și ale familiei sale odihnindu-se de atâția ani, astăzi (adică la 30 April 1832), au eșit din mormânt ca să priimească în brațe pe cel de pe urmă moștean al lor și să-l ia împreună cu dâșii lăcuitoriu în lăcașul lor. Adecă, după obiceiul vechi, s'au desgropat cei de demult, spre a coborî în același mormânt trupul lui Grigorie Brâncoveanu, cel de curând trecut din viață.

Și astfel avem lămurirea pe deplin dovedită a punctelor de nedumerire asupra mormântului lui Vodă Brâncoveanu și a familiei sale.